

**JOHANN
WOLFGANG
GOETHE**

TORQUATO TASSO

Иоганн Вольфганг Гёте

Torquato Tasso

«Public Domain»

Гёте И.

Torquato Tasso / И. Гёте — «Public Domain»,

Содержание

ENSIMÄINEN NäYTÖS	6
ENSIMÄINEN KOHTAUS	7
TOINEN KOHTAUS	10
KOLMAS KOHTAUS	12
NELJÄS KOHTAUS	15
TOINEN NäYTÖS	18
ENSIMÄINEN KOHTAUS	19
Конец ознакомительного фрагмента.	20

Johann Wolfgang von Goethe

Torquato Tasso

HENKILÖT:

ALFONSO TOINEN, Ferraran herttua.
LEONORA ESTELÄINEN, herttuan sisar.
LEONORA SANVITALE, Scandianon kreivitär.
TORQUATO TASSO.
ANTONIO MONTECATINO, valtiosihteeri.
Tapahtumapaikka Belriguardon huvilinna.

ENSIMÄINEN NÄYTÖS

Puutarha koristettuna eepillisten runoilijain rintakuvilla. Näyttämön etualalla oikealla Vergilius, vasemmalla Ariosto.

ENSIMÄINEN KOHTAUS

PRINSESSA. LEONORA

PRINSESSA. Mua katsot hymyten, Eleonora, ja katsot itseäs ja hymyät. Suo tietää ystävättäres, mi sua noin arveluttaa sekä viehättää.

LEONORA. Niin, ruhtinatar, mielihyvin nään mä, kuin meitä maalaiskorut kaunistaa. On elomme kuin paimentyttöjen ja puuhamme kuin noiden onnellisten. Me seppeleitä teemme. Käsissäni tää yhä paisuu kirjokukkasista; sun mieles, ylevämpi aatoksissaan, on valikoinut sorjan laakerin.

PRINSESSA. Nää lehvät, aatoksissain sitomani, pään arvokkaan jo saavat kaunistaa: Vergiliusta kiittää tahdon näin. (*Hän seppelöi Vergiliuksen rintakuvan.*)

LEONORA. Mun täyden, vehmaan seppeleni kantaa siis Ludovicon jalo otsa saa. (*Hän seppelöi Arioston rintakuvan.*) Ja leikin kuolottoman mestarille veronsa kohta tuokoon nuori kevät.

PRINSESSA. Mä veljeäni kiitan, kun näin varhain hän meidät maalle toi. Tääll' omin valloin nyt unelmoida voimme hetket pitkät me elävämme runon kulta-aikaa. Tää rakas Belriguardo! Iloisena tääll' elin monta nuoruuteni päivää, ja nuori vihannuus ja päivänpaiste sen tunteen uutena taas mulle tuo.

LEONORA. Niin, uusi maailma meit' ympäröi! Puut iki-vihertävät varjossansa jo virkistystä suovat. Suihkulähteet taas raikkahasti soivat. Aamutuuli saa nuoret, norjat oksat keinumaa. Kuin lapsensilmät, kasvinlavoistaan meit' armahina katsoo kukkasat. Jo peitteen estämättä päivä silmää oranssien ja sitroonien majaan. On päämme päällä tyyni sinitaivas, ja etäisinten vuorten harjoilta kuin utuverho ilmaan haihtuu lumi.

PRINSESSA. Mä kevään tuloa vain siunaisin, jos ystävätärtä ei multa veis se.

LEONORA. Ah, unhoittaa mun suo, kuin pian taas nää onnenhetket multa ero riistää!

PRINSESSA. Min ero sulta vie, sen monin verroin tuo suuri kaupunki taas sulle suo.

LEONORA. Mua kutsuu velvoitus ja rakkaus luo puolisoni, kauan kaivanneen. Vien hälle pojan, jok' on tänä vuonna kehittänyt ja kasvanut niin paljon, ja yhdyn hänen isäniloonsa. Suur', ihana Firenze on, mut aarteet sen runsaimmatkaan eivät arvollaan Ferraran jalokiviä voi voittaa. Firenzen kaupungiksi kansa sai, Ferraran suuruuden loi ruhtinaat.

PRINSESSA. Viel' enemmän ne kunnan ihmiset, joit' onnensattuma toi yhteistyöhön.

LEONORA. Mi sattumalta yhtyi, hajoo pian. Mut itsehensä jalo ihminen voi jalot kiinnittää, kuin teette te. Te, veljesi ja sinä, yhdistätte mont' arvoistanne kättä keskenään, ja suurten isäin arvoiset te ootte. Tääll' loisti kirkkahaksi syttyneenä jo valo tieteen, vapaan ajatuksen, kun raakalaisuus muuta maailmaa viel' yöhön kolkkoon kietoi. Lapsena jo maineen, nimen Esten Herkuleen ja Esten Hippolytuksen ma tunsin. Kuin Rooma ja Firenze, isältäni suurt' ylistystä sai Ferrara. Tänne jo kauan kaipasin; nyt täällä olen. Petrarca hoidon, suojan täältä sai, ja täältä esikuvans' Ariosto. Ei maassa suurta miestä yhtäkään, ken täällä vieraana ei ollut ois. Ja etu neron suosinnasta on: jos hänelle sä vieraslahjan suot, saat häitä kauniimman sa vastalahjan. On pyhä paikka, jolla jaloin käynyt on hyvä ihminen; vuossatain taa sen sanat, teot säilyy lasten kuulla,

PRINSESSA. jos heillä herkkä tunto on, kuin sun; kadehdin usein tuota onneas.

LEONORA. Jot' itse hiljaa, puhtahasti nautit kuin harvat. Kas mun täysi sydämeni koht' ilmaisee, mit' elävästi tunnen; syvemmin tunnet sa – ja vaikenet. Ei sua hetken lume häikäise, ei lahjo sukkeluus, ja imarrus sun korviis teeskennellen turhaan hiipii. On aina vakaa mieles, aistis varma ja sanas suora; aina suuruuteen sä kiinnyt, – niinkuin itses, tunnet sen.

PRINSESSA. Tät' älä imarrusta suurinta jalohon pue vaippaan ystävyiden!

LEONORA. Vain ystävyys voi oikein ymmärtää ja tuntea sun arvos kokonaan. Ja vaikka paljon auttoi myöskin onni ja sallimus sua siihen, mikä olet, niin arvos suuri sulle silti jää, ja yli muiden naisten kunnioittaa tää aika sinua ja sisartas.

PRINSESSA. Ei vaikuta tuo minuun, Leonora, kun muistan vähäisyyttä ihmisen, ja että senkin muille velkaa on. Mä äidiltäni opin vanhat kielet ja menneen ajan teot tuntemaan; mut tiedoiltaan ja mieleltänsä oli tytärtään kumpaakin hän suurempi, ja verrata jos häneen tahdot heitä, niin etusijan saa Lucretia. Ja usko: mitä luonto, onni salli mun saada, koskaan sitä katsonut en omaksen', en kunniakseni. Ma iloitsen, kun viisaan miehen puheen voin ajatuksen mukaan ymmärtää. Jos menneen ajan miestä arvostellaan ja hänen tekojansa punnitaan; tai johtuu keskustelu tieteeseen, mi kokemuksen kautta laajentuen ei yksin hyödytä, vaan jalostaa: kuin puhe arvollisten vaihtelee, ma seuraan mielelläni, vaivatta. Viisasten väittelyä iloin kuulen, kun voimista, jotk' ihmisrinnan tuskaan ja autuutehen voivat liikuttaa, käy puhe sointuva ja innokas; tai ajattelijan kun puhumaan saa ruhtinasten maineen-, vallanhimo, ja silloin äly hieno, joustava, kuin ainoastaan viisaan miehen on, meit' opettaa, ei harhaan meitä vie.

LEONORA. Ja tämän vakaan keskustelun jälkeen suo tyynen virkistyksen korvalle ja sydämelle säkeet runoilijan, jok' armaat, nuoret tunteet elämään virittää sielussamme lempein soinnuin. Maat laajat vallitsee sun ylhä henkes, mun aina mieluisinta viipyä on runouden saaren lehdikoissa.

PRINSESSA. Se kaunis maa, on mulle kerrottu ja uskoteltu, parhaiten vain myrtin saa kasvamaan. Ja vaikka runottaret on lukuisat, niin harvoin etsitään heist' ystävää ja leikki toveria, vaan mieluumpi ois nähdä runoilijaa, jok' karttain pakenevan näyttää meitä ja jotain etsivän, jot' emme me, ja ehkei hänkään itse täysin tunne. Ois silloin hupaisaa, jos meidät kohtais hän hetkell' oikealla, meissä huomais ihastuin aartehensa, jota etsi hän kauan turhaan maat ja mantereet.

LEONORA. En pilastasi pahastua voi; sen kärki sattuu tosin, mutt' ei syvään. Mä miehen ansioille arvon suon, ja teen myös Tassolle vain oikeutta. Pois näiltä mailta kaipaa katseensa; ja korvans' yhteissoinnut luonnon kuulee, mit' tärjoo aikakirjat, elämä, hän kohta siihen kiintyy sydämellään: hän hajallisen kokoo mielessään, tunteellaan elottoman elävoittää. Hän usein halveksitun koroittaa, mi ennen arvon sai, sen tyhjäksi näyttää. Tään taikapiirin haltijana käy tuo kumma mies, ja kanssaan kulkemaan meit' innostaa ja aatoksemme kietoo: hän lähestyinkin meistä kauas jää, hän näyttää meitä katsovan ja näkee vain henki-ilmestyksen sijallamme.

PRINSESSA. Sä hellävaroin kuvaat runoilijan, unelmain hentoin mailla kulkevan. Vaan myöskin todellisuus hänen mieltään, ma luulen, voimakkaasti kiinnittää. Ne kauniit laulut, jotka siellä täällä näemme puihin kiinnitettyinä, – kuin kulta-omenat Hesperian uuden ne tuoksuu, – mielestäs ne eikö ole hedelmät jalot tosi-rakkauden?

LEONORA. Myös mua viehättää nuo kauniit lehdet. Vain yhtä kuvaa mielin rikkahin hän aina ihannoipi lauluissansa. Hän tähtein kirkkahasen kunniaan sen ylentää, sen eessä kumartuu kuin taivaan pilvein päällä enkelit; hän niittyin hiljaisuudessa sit' etsii ja seppeleiksi sitoo kukkasat. Kun rakastettu poistuu, pyhän hohteen saa polku, jalan kauniin koskettama. Kun satakieli lehväin peitossa hän lemmensairaana rinnan valitusta saa lehdot, ilmat soimaan sulontäyttä: tuo tuska, kaiho sointuva, ei käy se ohi korvan, – sydämeen se koskee.

PRINSESSA. Ja ihannoimansa jos tuo hän ilmi, hän sille antaa nimen Leonora.

LEONORA. Se nimi sinun on, kuin minunkin. Ma pahastuisin, jos se toinen ois. Sen kaksoismerkityksest' iloitsen: niin voi hän tunteensa sua kohtaan peittää. Oon tyytyväinen, että minustakin tään nimen sointu häntä muistuttaa. Ei siitä lemmestä nyt puhe ole, mi kokis yksinomaan vallita ja omanansa pitää ystävästä ja kademielin muilta vartioida. Kun ajattelee mielin autuain sun ylevyyttä hän, myös iloitkoon mun keveemmästä olennostani. Meit' ei hän rakasta – suo anteeks sana! – hän ilmain äärilt' etsii lempimänsä ja meidän nimeemme sen yhdistää. Hän meihin tuntehensa tartuttaa. Me muka rakastamme miestä, vaikka vain korkeinta kanssaan rakastamme.

PRINSESSA. Oot syventynyt tähän tieteeseen ja lausut asioita, Leonora, jotk' korvihini vain jää kaikumaan, ja vaivoin aatoksiini mukautuvat.

LEONORA. Kuin? Platon oppilasko ymmärtää ei voisi lörpötystä maallikon! Kai lienen liian paljon erehtynyt, mut tiedän: myöskin totta joukoss' on. Se jalo koulu lempeä ei kuvaa, kuin toiset, lasna hemmoteltuna; hän nuorukainen on, ja morsiona on hällä Psyyke; jumal-neuvostossa hän jäsen on. Hän rauhaa sydänten ei häilähdellen, petollisna riistä; ei heti kiinny muotoon kauniiseen sen sulon hurmaamana hän, eik' inho myös mieltään täytä, kun on hurma poissa.

PRINSESSA. Jo saapuu veljeni! Ei tietää saa hän, mihin taaskin kääntyi puhelumme; hän meihin kohdistaisi pilansa, kuin ennen ivasi hän pukujamme.

TOINEN KOHTAUS

EDELLISET. ALFONSO

ALFONSO.

En Tassoa, jot' etsin, mistään löydä,
en edes täältä – teidän luotannekaan.

Te hänest' ehkä jotain tiedätte?

PRINSESSA.

Näin eilen häntä vähän, tänään en.

ALFONSO. On vika vanha hänessä, ett' yksin hän mieluimmin on, seuraa paeten. Jos suonkin hälle, että ihmistouhun hän hylkää rauhan, vapauden vuoksi ja tarkkaa oman henkens' ääntä vain, niin tyytyä en enää voi, kun hän jo ystäväinkin seuraa välttelee.

LEONORA. Jos erehdy en, moittees, herra, kohta sa ilomielin vaihdat kiitokseen. Näin kaukaa tänään hänet kirjojensa, hän tauluun kirjoitteli käydessään. Hält' eilen jonkun vihjauksen sain ja valmiiks siitä arvaan teoksensa. Vain pikkupiirteitä hän huolittelee, sun suosios, niin kalliin hänelle, nyt vihdoin arvokkaasti palkitakseen.

ALFONSO. Hän tervetullut olkoon, jos sen tuo, ja vapautta saakoon pitkäksi aikaa. Niin hartahasti seuraan hänen työtään, niin paljon iloitsen – ja täytyykin mun iloita – suurteoksestaan, että vain kasvaa kärsimättömyyteni. Ei lopetetuks saa hän, valmiiks ei, hän yhä korjaa, vitkaan etenee, taas pysähtyy ja toiveet turhiks tekee: nään mielipahoin loittonevan ilon, min luulin lähellä jo olevan.

PRINSESSA. Mä kiitän huolellista kainoutta, joll' eespäin verkalleen hän tietään käy. Vain runotarten suosio ne auttaa, niin monet säkeet, lujaan sointuliittoon. Ja pyrkimys vain yks on mielessään: ett' eheäksi runo pyöristyisi. Ei kasata hän tahdo taruja, jotk' kiehtoin huvittavat, lopulta vain tyhjään sanain sointuun rauetakseen. Suo hänen olla, veli! Ajasta ei riipu arvo hyvän teoksen; ja jott' ois jälkipolvill' ilo siitä, saa nykyaika itsens' unhoittaa.

ALFONSO. Me kahden, rakas sisar, toimikaamme, kuin yhteis-eduks usein teimme jo. Jos minä intoilen, sä hillitse; ja jos sa laimenet, ma kiihoitan. Niin ehkä hänet pian määrässään näemme, hartaan toivehemme mukaan. On silloin isänmaa ja maailma suurtyötä miehen luomaa hämmästyvä. Saan mainehesta osan ininäkin ja hälle elämä taas avautuu. Ei jalo henki piiriss' ahtaassa voi täysin kehittyä. Vaikutelmat niin isänmaan kuin maailmankin hälle on tarpeelliset. Kiitos sekä moite on hänen koettava. Tutkimaan hän niin joutuu itseään ja toisia. Ei enää erakkuus hänt' uneen kiehdo. Ei viha tahdo säästää, ystävyys ei saa; niin taistoin kasvaa nuorukainen ja pian tuntee mieheks itsensä.

LEONORA. Siis hyväkseen teet vielä kaikki, herra, niinkuin jo paljon hälle tehnyt olet. On kyvyn kasvinehto hiljaisuus, mut elon myrskysäissä luonne varttuu. Oi jospa oppis mukaan kehittäisi hän mielensä ja taiteensa, ett' enää ei vierois ihmistä, ei luulevaisuus hänessä pelkoon, vihaan saakka yltyis.

ALFONSO. Ken ihmistä ei tunne, pelkää häntä, ja vieroin oppii väärin tuntemaan. Niin hänen käynyt on, ja vapaa mieli käy kieron, kahliutuu nyt vähitellen. Niin suosioistain usein huolehtii hän enemmän kuin sopis hälle; monta epäilee, joista tiedän varmasti, ettei he vihaa häntä. Sattumalta voi kirje eksyä, voi palvelija pois muuttaa hänen luotaan muiden luo, tai hukkaan joutuu joku paperi: jo juonta pälyy hän ja petosta ja mielivaltaa, jossa tuho väijyy.

PRINSESSA. Me emme, veljeni, saa unhoittaa, ett' itseens' sidottu on ihminen. Ja meidän kera käyden ystäväemme jos loukkais jalkansa, niin lempein käsin tukien häntä, kohta kulkua me hiljentäisimme.

ALFONSO. Ois parempi, jos hänet terveeks saisimme, ja kohta hän tehokeinot kelpo lääkärein sais tuta, virkeänä käydäkseen taas iloll' uuden, terveen elon teitä. Mut sentään toivon, rakkaat,

etten koskaan sais kantaa syytä tylyn lääkärin. Teen voitavani, hänelle varmuutta ja luottamusta poveen nostaakseni. Hän muiden läsnäollessa usein selvään saa nähdä suosioni. Milloin hän valittaa jotain, sitä tutkitan, niin äskenkin, kun huoneeseensa luuli hän murron tehdyn. Jos ei selveydy se, niin tyynnä esitän, min ymmärrän. Ja jotta kärsivällisyydellä unhoon ei jäisi, hänelle suon sit' ansiostaan: mua autatte, sen tiedän, innoin siinä. Toin maalle teidät nyt ja illalla palajan kaupunkiin. Antonionkin pian saatte nähdä. Roomasta hän palaa ja minut täältä vie. On tehtävää ja puhuttavaa paljon. Moni päätös on harkittava, kirje vastattava: tää kaikki kaupunkiin taas minut vaatii.

PRINSESSA.

Sun kanssa emmekö saa mekin tulla?

ALFONSO.

Te Belriguardoon jääkää vaan ja käykää

Consandolia katsomassa! Vapaat ja kauniit päivät täysin nauttikaa!

PRINSESSA. Et siis voi jäädä luoksemme ja täältä noit' asioita yhtä hyvin huoltaa?

LEONORA. Pois heti viet Antonion, jonka meille ois paljon kerrottava Roomasta.

ALFONSO. Ei käy se päinsä, lapseni, mut kanssaan niin pian palaan ma, kuin suinkin voin; hän silloin kertokoon, – te auttakaa mua palkitsemaan häntä, työssäni jok' on niin toimellinen taaskin ollut. Ja kun on kaikki selvitetty taas, iloa silloin tuokoot nuorten parvet puutarhoihimme, eikä liikaa lie jos minuakin joku kaunotar polulla vilpoisalla silloin kohtaa.

LEONORA.

Lupaamme kyllä silmän ummistaa.

ALFONSO.

Ja minä sääliä, sen tiedättehän.

PRINSESSA (*taustaan päin kääntyneenä*). Oon kauan nähnyt Tasson lähestyvän. Hän astuu hitaasti ja pysähtelee tuon tuostakin, kuin epäröiden, sitten käy nopeammin taas, ja vitkailee jo kohta.

ALFONSO. Älkää häntä häiritkö, kun unelmoiden, mietteissään hän kulkee!

LEONORA.

Ei, meidät huomaa hän ja tänne käy.

KOLMAS KOHTAUS

EDELLISET. TASSO

TASSO (*kädessään pergamenttikansinen kirja*). Käyn hitaasti, tään kirjan sulle tuoden, ja vielä epäröin, sen antaisinko. Se, tiedän, puutteellinen vielä on, vaikk' ehkä näyttääkin jo valmiilta. Mut keskeneräisnä jos arkailin sit' antaa sulle, murhe uusi siihen mua pakoittaa: en turhamaiselta, en kiittämättömältä näyttää tahtois! Ja niinkuin sanoa voit vain: täss' olen! jott' ystäväs sua säästän iloitsis, niin sanon minäkin vain: ota tämä! (*Hän ojentaa kirjan.*)

ALFONSO. Ilolla lahjas minut yllättää, teet mulle juhlaaksi tään kauniin päivän. Siis vihdoin käsissä se mulla on, ja minun omanikin tavallaan! Jo kauan toivoin sinun päättää voivan ja vihdoin sanovan: nyt on se valmis!

TASSO. Jos teitä tyydyttää se, on se valmis; se näet kokonansa teidän on. Jos vaivaa siihen käyttämäni katson tai piirroksia oman kynäni, niin sanoa voin: teos minun on. Vaan lähemmin jos katson, mikä sille sisäisen arvon suo ja merkityksen, niin näen kohta, ett' on teiltä vain se. Jos kyllyydestään lahjan armahan minulle soikin luonto, runonlahjan, niin sentään onni oikkupää mun työnsi tylyllä ankaruudell' aina luotaan; ja milloin pojan katseen hurmasi maailman kukkurainen ihanuus, taas kohta nuoren mielen sumensi ansaitsematon hätä armaan kodin. Jos sydän laulamahan laikahti, niin surullisna sieltä laulu nousi, ja äidin tuskat, isän murehet mun helkkyi soinnuissani hiljaisissa. Eloni ahtaudesta sinä yksin mun nostit vapautehen kauniiseen; pois huolten pilvet otsaltani pyyhit, teit vapaaks mun, niin että sieluni voi lauluun rohkeahan ylentyä; jos kiitosta siis saanee teokseni, on teidän ansio ja teos teidän.

ALFONSO. Sa kaksinkertaisesti kiitoksen ansaitset kaiken! Kainoudessas meille tuot kunniaa niinkuin itselles.

TASSO. Kuin selvästi mä tunnenkaan, ett' olen vain teiltä saanut, mitä tuon nyt teille! Kuink' itsestään mies nuori, kokematon pusersi runon? Hänkö keksinyt on tuiman sodan viisaan ohjauksen? Se asetaito, jonka voimassaan tuo kukin urho taiston hetkell' ilmi, päämiehen äly, uljuus ritarein ja taisto viekkauuden ja valppauden, – tuo kaikki, viisas, uljas ruhtinas, opettamaasi onhan, niinkuin oisit sa johtohenkeni, jok' ilokseen sois jalon, verrattoman olentonsa teossa kuolevaisen ilmi tulla?

PRINSESSA.

Nyt nauti työstäs, mi on ilomme!

ALFONSO.

Ja kaikkein parahitten kiitoksesta!

LEONORA.

Iloitse julkisesta maineestasi!

TASSO. Tää hetki kylliksi on minulle. Vain teitä muistin tätä luodessani, ja teitä yksin toivoin miellyttää, teit' ilahduttaa määrän' oli korkein. Ken ystävissään maailmaa ei näe, maailman huomiot' ei ansaitse. Täällä isänmaani on ja täällä piiri, mi viihdytystä suopi sielulleni. Mä täällä herään, joka vihjeen kuulen, näen tieteen, hyvän aistin, kokemuksen ja ajan nykyisen ja tulevan. On taiteilija arka joukon kesken; vain teidänlainen tuntee, ymmärtää, vain hän saa tuomita ja palkita.

ALFONSO. Ja oma aikas, jälkimaailmas jos oomme me, ei sovi meidän olla vain lahjan veltot vastaanottajat. Tuon runoilijan kauniin voitonmerkin, min sankarikin, häntä tarvitseva, suo kateudetta häntä kaunistavan, näen täällä esi-isäs otsalla.

(*Osoittaa Vergiliuksen rintakuvaa.*)

Tuon onko toimittanut sattuma vai henki joku? Turhaan täällä ei se ole nyt. Vergiliusta kuule: Miks juhlitte te kuolleita? Heill' ilo ja palkka olihan jo eläissään; ja meitä ihailen kun juhlitte, osansa myöskin eläville suokaa; jo kuvani on kyllin seppelöity – viherjä oksa elon osa olkoon.

(Alfonso viittaa sisarelleen; tämä ottaa seppeleen Vergiliuksen päästä ja lähenee Tasso. Tasso peräytyy.)

LEONORA. Sä kieltäydytkö? Katsohan, mi käsi sinulle ikikauniin lehvän tarjoo!

TASSO. Oi, empiä mun suokaa! Enhän tiedä, kuin tämän hetken jälkeen eläisin.

ALFONSO. Tuot' omaisuutta nauttein ihanaa, mi ensi hetkellä sua pelästyttää.

PRINSESSA *(pitäen seppelettä ylhäällä)*. Suot mulle ilon harvinaisen, Tasso: sanatta aatokseni ymmärrät.

TASSO. Käsistäs kallehista taakan kauniin ma halpaan päähän' otan polvistuin.

(Hän polvistuu, prinsessa laskee seppeleen hänen päähänsä.)

LEONORA *(käsiään taputtaen)*.

Enskerran-seppelöity eläköön!

Kuin seppel kaunistaakaan kainon miehen!

(Tasso nousee.)

ALFONSO. Se esikuva vain on kruunun, sua mi Kapitolioll' on kaunistava.

PRINSESSA. Sua kuuluvammin siellä tervehditään; tääll' ystävain on kiitos hiljainen.

TASSO. Oi, päästäni pois seppel ottakaa, pois ottakaa! Se polttaa kulmillani! Ja niinkuin päivänsäde, liian kuuma, tapaisi päätän, tajunvoimani se tuhoo otsastani. Kuume riehuu mun veressäni. Anteeks! Tää on liikaa!

LEONORA. Tää lehvä ennemminkin suojaa päätäs, sun, jonka kuumat seudut mainehen on kuljettava, ja sun otsaas varjoo.

TASSO. En ansaitse mä viillytystä sitä, mi sankar-otsaa vain on ympäröivä. Oi, pilviin nostakaa se, jumalat, ja kirkastakaa, pääni pääll' ett' aina yleten väikkyyis se, ett' eloni ois iki-vaellusta sitä kohti!

ALFONSO. Ken varhain hankkii elon hyvyyttä hän varhain osaa sille arvon suoda; ken varhain nauttii, luovuttaa ei mieli se koskaan pois, mit' omisti hän kerran; ja omistava varuillansa olkoon.

TASSO. Ja ken niin tahtoo olla, povessaan alati valppaan voiman tuntekoon. Ah, poiss' on multa nyt se! Hetkell' onnen mun jättää voima synnyntäinen tuo, mi tyynnä turmaa, vääryytt' ylpeänä muu neuvoi kohtaamaan! Tään hetken ilo, tään hetken ihastusko ytimen lamautti minun jäsenistäni? Mun vaipuu polveni! Taas kerran näet, oi ruhtinatar, minut nöyrytin eessäs! Mun kuule pyyntöni: se ota pois, ett' uuden, tuoreen elon tuta saisin, kuin kauniist' unelmasta havahtuin!

PRINSESSA. Kun kainon rauhallisna leiviskää, min jumalilta sait sa, kantaa voit, myös lehviä näit' opi kantamaan, – ne ovat kauneinta, mit' antaa meill' on. Ken kerran otsallaan ne ansiosta saa tuta, siinä ne häll' aina lehyhy.

TASSO. Siis suokaa hämilläin mun täältä mennä, ett' onnessani lehdon suojaan piillä nyt saan, kuin ennen murheessani tein! Siell' yksin käyskelen, ei kenkään mieleen tuo ansaitsematonta onneani. Ja kirkkaan lähteen kuvastavan miestä jos sattumalta näen, jok' oudosti on seppelöity, sekä kahden puolen puut, vuoret alla taivaan kuultavan lepäävät mietteissään – , niin minust' on, kuin Elysiumin mä loihdittuna näkisin siihen. Kysyn arvellen: Ken vainaja tuo liekään, nuorukainen tuo ajan menneen, soma seppel päässään? Mi ansionsa lie ja nimensä? Ma varron kauan, mietin: toinen vielä tulispa, kolmaskin, ja haastellen kuin ystävykset seuraans' yhtyisivät. Oi, vanhan ajan urhot, runoilijat jos koossa näkisin tuon lähteen luona! Oi, jospa täällä ois he yhdess' aina, kuin eläissäänkin luojaan liittyneinä! Niin raudan rautaan sitoo lujasti magneetin voima, niinkuin sankarin ja runoilijan sama pyrkimys. Homeros itsens' unhoitti ja vihki elonsa muistolle vain kahden miehen, ja Aleksander Elysiumissa Akillest' etsii ja Homerosta. Oi, jospa saisin minä nähdä heidät, nuo sielut suurimmat, nyt yhtyneinä!

LEONORA. Jo havahdu! Äl' anna meidän tuta, ett' aivan halveksut sä nykyaikaa!

TASSO. Mua juuri nykyaika ylentää; vain näytän vieraalt', – olen hurmaantunut.

PRINSESSA. Ma kuulen ilolla, ett' ihmistapaan sa puhut, haastain kanssa henkien.

(Eräs hovipoika tulee ruhtinaan luo ja puhuu hänelle hiljaa jotakin.)

ALFONSO.

Hän tullut on – juur' aikaan parhaaseen!
Antonio! – Hänet tuo – Tuoll' onkin hän jo!

NELJÄS KOHTAUS

EDELLESET. ANTONIO

ALFONSO. Sua tervehdin, kun itses meille tuot ja onnen uutisia!

PRINSESSA.

Tervetullut!

ANTONIO. Voin tuskin lausua, mi mielihyvä mua virkistää taas teidän luonanne. Taas edessänne löydän kaiken, mitä jo kauan kaipasin ma. Teitä näyttää tekoni, toimintani tyydyttävän, ja näin saan täyden palkan murheistani, joit' antoi monet levottomat päivät tai vartavasten tuhlutut. Meill' on nyt, mitä tahdomme, ei kiistaa enää.

LEONORA.

Mä myös sua tervehdin, mut vihaisna.

Sa tulet juuri, kun on lähtö mulla.

ANTONIO. Ett' onneni ei tulis täydeks aivan, pois sinä päältä otat kauniin osan.

TASSO. Myös minä tervehdin ja ilokseni ma seuraa toivon miehen paljonnähneen!

ANTONIO. Mun huomaat vilpittömäksi, jos joskus mun maailmaani tahdot katsoa.

ALFONSO. Vaikk' ootkin kirjein kertonut jo mulle, kuin toiminut ja menestynyt oot, niin paljon mull' on vielä kysyttävää, mitk' oli keinot meille onnelliset. On tarkoin mitattava askel tuolla maaperällä ihmeellisellä, jos omaan päämäärääsi sen vihdoin toivot vievän. Ken herrans' edusta vain huolehtii, sen asema on raskas Roomassa: kaikk' ottais Rooma, mitään antamatta; ja jotain saadakses jos sinne menet, et mitään saa, jos et sä mitään vie, ja onnes on, jos jotain sentään saat.

ANTONIO. Ei viisas käytökseni, taitoni sun toteuttanut tahtoasi, herra. Mi älypää näet Vatikaanissa ei tapais mestariaan? Sattumalta voin monta seikkaa käyttää hyväksemme. Gregorius sua siunaa tervehtäin. Tuo vanhus, kruunupäistä arvokkain, viel' ilomielin muistaa aikaa, jolloin sun sulki syliinsä. Hän sinut tuntee, tuo mies, jok' osaa miehet arvioida; hän sua kunnioittaa suuresti ja edukses hän paljon tehnyt on.

ALFONSO. Jos hyvä mielipiteensä on tosi, ma iloitsen. Mut hyvin tiedäthän, ett' alla Vatikaanin, jalkains' eessä, jo vallat näyttää sangen vähäisiltä ja turhilt' ihmiset ja ruhtinaat. Sanohan, mikä parhaiten sua auttoi!

ANTONIO. Kuin tahdot: paavin jalomielisyys! On vähyys eessään vähä, suuruus suuri. Maailmaa vallitakseen, mielellään sovintoon käy hän naapurien kanssa. Maapalaa sulle jättämänsä hyvin hän pitää arvossa ja ystävyttä. Italia levoss' olkoon, lähellään hän tahtoo nähdä ystäviä, rauhaa rajoille saada, jotta johtaa vois hän kristikunnan voimat tuhoomaan niin harhaoppiset kuin turkkilaiset.

PRINSESSA. Ne miehet tutaanko, joit' ennen muita hän suosii uskottuina lähellään?

ANTONIO. Saa huomionsa vain mies kokenut ja luottons', suosionsa toimelias. Jo nuorna palveltuaan valtiota nyt sitä ohjaa hän ja vaikuttaa hoveihin, joit' on usein ennen jo lähettiläänä nähnyt, ohjannutkin. Niin selvä maailma on katseelleen kuin oman valtionsa etukin. Hänt' toiminnassa nähden kiitetään ja iloitaan, kun aika ilmi tuopi, min hiljalleen hän kypsyttännyt on. Ei elo kauniimpaa suo näkyä, kuin ruhtinaan, mi taiten hallitsee, kuin maan, miss' ylpeät on alamaiset, – kuin itseänsä kukin palvelis, kosk' oikeat on kaikki käskyt siellä.

LEONORA. Oi milloin nähdä saanenkaan sen maan mä läheltä!

ALFONSO. Kai toimiakses siellä: vain katsomaan ei tyydy Leonora! Se eikö hupaista ois, ystävätär, jos joskus suureen peliin puuttumaan myös hennot kätösenne saisimme?

LEONORA (*Alfonsotle*).

Mua tahdot ärsyttää, mut etpä osaa.

ALFONSO.

Oon sulle paljon velkaa entisestään.

LEONORA.

No niin, mä velkaan jään nyt sinulle.

Suo anteeks, kysellä mun rauhass' anna!

(*Antioniolle:*) Lie suosinut hän paljon omaisiaan?

ANTONIO. Ei enemmän, ei vähemmän kuin kohtuus. Jos mahtimies ei huolta omaisistaan voi pitää, kansakin jo häntä moittii. Gregorius heille hiljaa hyödyks on ja kohtuullisna, palvelukseen maan nuo kunnan miehet asettain, ja täyttää yht'aikaa kaksi lähi-velvoitusta.

TASSO. Myös tieteen, taiteen suojaans' ottaako hän mielellään? Ja esikuvinaan häll' onko suurten aikain ruhtinaat?

ANTONIO. Suo tieteelle hän arvon, hallintoa mi edistää ja kansain tuntemista; ja Roomaa kaunistakseen taidetta hän suosii, palatseista, temppeleistä maanpiirin ihmeluomat tehdäkseen. Ei lähellään saa jouten kukaan olla! Ken arvoon pyrkii, hyödyks olkohon!

ALFONSO. Ja luuletko, ett' asiamme kohta voi tulla päätökseen, ett' enää ei he tuonne tänne kylvä esteitä?

ANTONIO. Ois suuri erhetykseni, jos ei jo nimikirjoitukses, joku kirje vois ainiaaksi päättää riitaa tätä.

ALFONSO. Niin kiittää näitä elinpäiviäni saan onnen sekä voiton ajaksi. Näen laajentuneen alueeni, varmaks sen tiedän vastaisuuden. Sä sen aikaan sait miekaniskutta; työnkruunun hyvin oot ansainnut. Sen naiset sitokoot ens tammilehdosta ja painakoot armaana aamuna sen ohimoilles. Mut Tassokin mun rikkaaks tehnyt on: Jerusalemin vallannut on meille, niin hämmästyttäin uuden kristikunnan, ja määrän ylhän, kaukaa loistavan, on rohkein, lujin mielin saavuttanut.

ANTONIO. Nyt arvoituksen ymmärrän. Näin ihmein kaks seppelpäätä äsken tullessani. —

TASSO. Kun omin silmines näät onneni, niin toivon: hämillinen mielenikin samoilla katsein koe huomata.

ANTONIO.

Jo kauan tiesin, ett' on palkitessaan

Alfonso määrätön. Nyt tuta saat sa, mit' ennen kukin läheisistään sai.

PRINSESSA. Kun ensin näät, mit' on hän suorittanut, kohtuullisiksi meidät huomaat vain. Tääll' oomme vain ens todistajat tyynet sen suosion, min tulevainen aika on hälle suova kymmenkertaista.

ANTONIO.

Jo teiss' on varma tuki maineelleen.

Ken epäillä sais, kun te kiittää voitte?

Mut sanokaa, ken Arioston päähän tuon painoi seppeleen.

LEONORA.

Sen minä tein

ANTONIO. Sen hyvin teit! Tuo häntä kaunistaa, kuin seppel laakerinenkaan ei voisi. Kuin luonto kirjoivaippaan vihantaan povensa peittää pohjattoman rikkaan, niin hänkin kaiken sen, mi ihmiselle suo ylevyyttä, rakastettavuutta, tarinan vaippaan verhoo kukkeaan. Kokemus, ymmärrys ja tyytyväisyys ja hengenvoima, aisti, tosihyvän tajunta puhdas, henkimäisinä ja ilmi-olentoina sentään elää ne hänen lauluissaan, kuin näkisimme ne levoss' alla kukkalehdikoiden, keveät kukkalumet peittonaan, päät ruusupauloissa, ja amoriinit somasti ympärillä ilakoivat. Ohella runsauden lähde läikkyy, siin' ihmekalat välkkyy kirjavat. Täynn' ilma kummaa siivellistä, niityt ja viidat kaunokarjaa outoa; vihanta-piilostansa kuje vilkkuu, ja kultapilven päältä viisaus aik' ajoin ääntää lauseen ylhäisen, vaan hulluus harppuansa sointuvaa lyö vimmaisena riehuin näköjänsä, vaikk' kaunein tahti säveleit

sääntää. Ken uskaltaa tään miehen rinnalle, sen rohkeus jo lehvän ansaitsee. Mä pyydän anteeks, että innostuen, kuin huumattuna, kyllin harkita en osaa aikaa, paikkaa, sanojani; nää runoilijathan, nää seppeleet, tää naisten harvinainen juhla-asu mun siirtää itsestäni outoon maahan.

PRINSESSA. Ken yhden ansion niin hyvin huomaa, myös toisen käsittää. Saat kerran meille runoista Tasson tulkita, min yksin sä ymmärrät, min me vain aavistimme.

ALFONSO. Antonio, tule! Paljon haluan sult' udella mä vielä. Sitten saat sä jäädä aina päivänlaskuun asti seuraksi naisten. Tule! Hyvästi!

(Antonio seuraa ruhtinasta, Tasso naisia.)

TOINEN NÄYTÖS

Sali.

ENSIMÄINEN KOHTAUS

PRINSESSA. TASSO

TASSO. Sua arastellen askeleni seuraa, oi ruhtinatar, tuhat aatosta mun sielussani myllertää. Mun on, kuin kutsuis yksinäisyys, suloisesti mua viekoitellen: tule! rinnastasi ma valppaat epäilykses haihdutan. Mut kun ma puolehesi katson, kun sanankin kuulen sinun huuliltasi, uus päivä minua jo ympäröi ja kaikki sielun siteet aukeavat. Ma tahdon tunnustaa: mies joka tänne niin arvaamatta tuli, lempeästi unesta kauniist' ei mua herättänyt; ol' olennollaan, sanoillansa minuun niin kumma teho, että enemmän kuin koskaan kaksinaiselta ma tunnun ja itseäni vastaan sodin taas.

PRINSESSA. On mahdotonta, että ystävä, niin kauan vierahissa elänyt, vois heti, meidät jälleen nähtyänsä, oloihin entisiin taas kotiutua. Ei sisäisesti muuttunut hän ole; vain joku päivä kanssaan eläkäämme, niin kielet verkallensa virittyvät, siks kunnes kaunis sopusointu taas ne yhdistää. Kun tietää lähemmin hän saa, mit' olet tehnyt tällä aikaa, sun varmaan rinnalle sen runoilijan hän asettaa, jonk' äsken jättiläiseks sinuhun verraten hän kuvaili.

TASSO. Ah, ruhtinatar, hänen suussansa mua Arioston maine enemmän on ilahduttanut kuin loukannut. On lohdullista tietää kiitettävän, mit' itse esikuvanansa pitää. Voi hiljaa sydämessään sanoa: jos osan arvostansa saavutat, myös maineestansa osa sulle tulee. Ei, minun sydäntäni sykehdytti ja vielä täyttää koko sieluni olennot maailman tuon elävän, mi kiertää levotta ja suunnatonna vain ympär' yhden suuren, perin viisaan, ja täyttää kuuliaisna ratansa, min puolijumalansa sille sääti. Ma innoin seurasin, ma riemuin kuulin puhetta selvää miehen kokeneen; mut sikäli kuin kuuntelin ma, ah, omissa silmissäni alenin; kuin kaiku, vuoriin raukeava, kohta jo tyhjiin katoovani pelkäsin.

PRINSESSA. Ja selvään äsken näytit tuntevasi, kuin toisillensa elää sankari ja runoilija, toistaan etsien ja ilman kademieltä. Ihana on teko laulunarvoinen, vaan suurta myös jälkimaailmalle säilyttää työn suuren tenho runoss' arvokkaassa. Suojasta vähän yhteiskuntamme sä tyydy myrskysäitä elämän kuin rantamalta tyynnä seuraamaan.

TASSO. Tääll' enkö vasta ihmetellen nähnyt, kuin jalo urhouden palkka on? Mä tänne nuorna poikasena tulini, juur' aikaan, jolloin juhla juhlalta Ferrara maineen keskipisteeksi kohoovan näytti. Ah, se oli näky! Sen laajan kentän, jolla loistossaan ol' urhoin taito esiintyvä, piiri niin ylväs ympäröi, ett' toistamiseen ei päivä moista nähne piankaan. Siin' istui kaunotarta joukottain ja nykyajan miestä ylhäisintä. Sai katseen hämmästyksiin loisto tuo; näin huudettiin: nuo kaikki isänmaa, yks, soukka, meren ympäröimä, tänne on lähettänyt. Liiton jaloimman he muodostaa, mi koskaan arvioinut lie kunniaa tai hyvett', ansiota. Sä yksitellen heitä tarkkaa: kellään häpeämistä siell' ei naapuristaan! – Ja sitten portit avattiin. Sä siinä näit orhit korskuvat ja aseloiston, soturit tungeskeli, torvet pauhas, ja räiskyin keihäät murtui, helähtäin soi iskut kilpihin ja kypäriin, ja pöly taistelijain kunnian ja häpeän loi hetkeks pilven peittoon. Oi, salli minun vetää verho eteen tään mulle liian kirkkaan näytelmän, ettei tää kaunis hetki ankarasti mua muistuttaisi vähäisyydestäni!

PRINSESSA. Kun jalo piiri tuo ja maineteot sua kiihti vaivaan, pyrintöön, mä silloin voin tyytymisen oppiin hiljaiseen sua, nuori ystäväni, ohjata. En nähnyt juhliä, joit' ylistit ja joita silloin tuhat kieltä kiitti, ja kiittää vielä jälkeen vuottenkin. Mun hiljaisuudessa, joss' iloista vain heikon, harhailevan kaiun kuulin, oi' ajatusta monta, suruisaa, ja monta kärsimystä kestettävä. Jo väikkyi silmissäni kuolon kuva, pimitti leveällä siivellään maailman vaihtelevat näköalat. Vain hiljalleen se kaikkos, salli nähdä mun suloisina, vaikka kalvenneina kuin verhon läpi elon kirjovärit. Olentoin elävien liikunnot näin jälleen. Ma ensi kerran astuin, hoitajaini viel' auttamana, sairashuoneesta: Lucretian niin elon-uhkuvana näin silloin sua tuoden saapuvan. Sä ensimmäisnä, uunna, outona eloni uuden tielle ilmestyit. Ma paljon toivoin osaks sun ja mun; ei olekaan se toivo tyhjiin mennyt.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.